

Noč brez prometnih nesreč – podatki in aktivnosti policije

Boštjan Smolej

(Sektor prometne policije na Generalni policijski upravi)

V Evropi¹ so okoli 3 % vseh voženj povezani z vožnjo pod vplivom alkohola, ob tem pa je okoli 30 % vseh poškodovanih voznikov pod vplivom alkohola. Alkohol je eden izmed poglavitnih dejavnikov, ki pripomorejo k nastanku prometne nesreče, in je kot tak v porastu. Nevarnost alkohola prepoznavajo tudi sami uporabniki cest. **85 % evropskih voznikov meni, da je alkohol pogosto oziroma vedno vzrok za prometno nesrečo**, takšno mnenje ima 93 % švedskih voznikov, v Nemčiji pa je mnenje nižje, 72-odstotno. Kljub tolikšni stopnji zavedanja, da je alkohol v povezavi z vožnjo problematičen, problem ostaja.

Alkohol vpliva na delovanje vseh človekovih funkcij, ki so pomembne za varno udeležbo v cestnem prometu (zmanjšuje zbranost, zmožnost zaznavanja dražljajev in odzivanja nanje, povečuje število napak, ki jih voznik naredi med vožnjo), predvsem pa vpliva na delovanje človekove "osebnostne zavore", ki zagotavlja socialno prilagojeno vedenje, hkrati pa povečuje zaupanje v lastne sposobnosti in zmožnost obvladovanja situacije. Posledica je vožnja prek zmožnosti voznika ali vozila, pri čemer voznik ne upošteva prometnih razmer in drugih udeležencev v cestnem prometu. **Voznik, ki vozi pod vplivom alkohola, je nevaren za vse udeležence v cestnem prometu, tudi zase.**

Kako alkohol vpliva na tiste sposobnosti, ki so za vožnjo najbolj pomembne?

- poslabša se sposobnost zaznavanja,
- prihaja do napačnih ocen razdalje in do nepravilnih in počasnejših reakcij glede na prometne razmere,
- poslabša se zaznavanje rdeče barve,
- slabša se prilagodljivost na svetlobne spremembe,
- zmanjša se pazljivost in podaljša reakcijski čas,
- pojavijo se motnje pri ravnotežju,
- zoži se zorni kot.

In kakšne so posledice vožnje v takšnem stanju:

- neustrezen način vožnje,
- nenadne spremembe smeri vožnje,
- neupoštevanje cestnoprometne signalizacije, najpogostejša posledica tega pa je, predvsem v zapletenih situacijah, povzročitev prometne nesreče.

Za razumevanje celostnega problema se ne smemo osredotočiti le na vožnjo pod vplivom alkohola. Problem vožnje pod vplivom alkohola izhaja predvsem iz socialnega stanja in moralne osveščenosti širše družbe. **Za reševanje tega problema sta potrebna tako politična volja kot razumevanje celostne problematike.**

¹ **Traffic enforcement in Europe: effects, measures, needs and future; The "Escape" Project;** Tapani Mäkinen, David M. Zaidel & Gunnar Andersson, Marie-Berthe Biecheler-Fretel, Rainer Christ, Jean-Pierre Cauzard, Rune Elvik, Charles Goldenbeld, Christhard Gelau, Jelle Heidstra, Marie-Chantal Jayet, Göran Nilsson, Panos Papaioanou, Allan Quimby, Vlasta Rehnova and Truls Vaa; April 2003; http://europa.eu.int/comm/transport/road/library/escape_final_report.pdf

Najboljše rezultate (stanje) dosegajo države, ki izpolnjujejo naslednje kriterije:

- dolga tradicija nadzora vožnje pod vplivom alkohola, vključno z nizkimi dovoljenimi koncentracijami,
- relativno visoka pričakovana verjetnost, da bo kršitelj odkrit,
- množična podpora medijev v javnosti.

Nadzor nad vožnjo pod vplivom alkohola ima dokazane učinke. To velja predvsem za kombinacijo nadzora (policija) in spremljajočih dogajanj (akcije nevladnih organizacij, odgovornih nosilcev projektov, podpora medijev ...). Delež voznikov pod vplivom alkohola se lahko zmanjša do 9 %, pri čemer se lahko za 7 % zmanjša število prometnih nesreč s smrtnim izidom ali telesnimi poškodbami. Učinek ustreznih metod dela pa se lahko odrazi tudi v 4-odstotnem zmanjšanju števila vseh prometnih nesreč.

Večina tujih raziskav² s tega področja navaja, da je preprečevanje vožnje pod vplivom alkohola urejeno predvsem z zakonodajo in njenim izvrševanjem. Funkcija zakona je, da pokaže nevarnost vožnje pod vplivom alkohola in nesprejemljivost tega početja, hkrati pa je grožnja kršitelju in pooblastilo nadzorstvenim organom. **Izvrševanje zakona mora biti učinkovito na vseh ravneh.**

Temeljno vodilo slovenske policije pri policijskem delu je povečati stopnjo pričakovanja udeležencev v cestnem prometu, da bodo ob kršitvi (vožnji pod vplivom alkohola) zaloteni in ustrezno sankcionirani. Ena izmed opcij policijskih aktivnosti je tako povečati pričakovanje voznikov, da bodo ob kršitvi ali naključni kontroli opravili alkotest.

Statistični podatki

V letošnjem letu se je na slovenskih cestah zgodilo 15.222 (17.413)³ prometnih nesreč, v katerih se je 140 (164) udeležencev smrtno ponesrečilo, 789 (855) hudo telesno poškodovalo in 8.246 (8.698) lahko telesno poškodovalo.

Glede na vrsto povzročitelja **največ prometnih nesreč povzročijo vozniki osebnih avtomobilov**, kar 78 % (77 %).

Udeleženci, ki se najbolj pogosto udeleženi v teh nesrečah, pa so prav tako vozniki osebnih avtomobilov.

Najpogostejši povzročitelji prometnih nesreč so moški, saj povzročijo 76,5 % prometnih nesreč.

Največ povzročiteljev je starih od 24 do 34 let, z vozniškim stažem od 10 do 20 let, kar velja tudi za ženske povzročiteljice.

² **SUNflower**: Matthijs Koonstra (SWOV), David Lynam (TRL), Göran Nilsson (VTI), Piet Noordzij (SWOV), Hans-Erik Petterson (VTI), Fred Wegman (SWOV) and Peter Wouters (SWOV), SWOV Institute for Road Safety Research 2002, http://europa.eu.int/comm/transport/road/publications/doc/sunflower_final.pdf

³ Podatek za leto 2008.

Alkoholizirani povzročitelji predstavljajo 12,5 % vseh povzročiteljev, od tega je:

- 27 % starih od 24 do 34 let,
- 19 % starih od 18 do 24 let,
- 18 % starih od 34 do 44 let,
- 18 % starih od 44 do 54 let,
- 10 % starih od 54 do 64 let.

Kot **najpogostejši vzrok prometnim nesrečam v kombinaciji z alkoholiziranostjo** povzročiteljev prometnih nesreč se pojavljata:

- neprilagojena hitrost v 38 % (37 %),
- nepravilna stran in smer vožnje v 27 % (28 %).

Najpogostejši alkoholizirani povzročitelji so vozniki osebnih avtomobilov z vozniškim stažem nad 20 let ali 21 % (22 %), sledijo pa vozniki z vozniškim stažem 5 do 10 let ali 17 % (16 %) in vozniki z vozniškim stažem 2 do 5 let ali 13 % (15 %).

Tabela 1: Število prometnih nesreč in posledice po dnevih v tednu

		prometne nesreče				posledice			
		skupaj	smrtni izid	HTP	LTP	skupaj	mrtvi	HTP	LTP
PON	2008	2.606	26	109	891	5.122	27	116	1.307
	2009	2.285	11	101	822	4.430	13	108	1.187
	%	-2%	-58%	-7%	-8%	-14%	-52%	-7%	-9%
TOR	2008	2.555	11	95	890	5.020	13	106	1.255
	2009	2.153	23	80	820	4.101	24	96	1.134
	%	-6%	+ 109%	-16%	-8%	-18%	+85%	-9%	-9 %
SRE	2008	2.435	11	73	840	4.736	11	81	1.160
	2009	2.357	19	85	909	4.525	21	94	1.293
	%	-3%	+ 73%	+16%	+8%	-4%	+91%	+16%	+11%
ČET	2008	2.501	24	93	846	4.852	26	103	1.201
	2009	2.186	17	94	790	4.182	22	101	1.120
	%	-13%	-29%	+1%	-75%	-14%	-15%	-2%	-7%
PET	2008	2.866	27	119	978	5.625	28	138	1.373
	2009	2.460	12	109	888	4.827	12	122	1.319
	%	-14%	- 56%	-8%	-9%	-14%	-57%	-12%	-4%
SOB	2008	2.434	31	115	839	4.690	34	138	1.348
	2009	2.079	20	132	738	3.905	21	146	1.162
	%	-15%	-35%	+15%	-12%	-17%	-38%	+6%	-14%
NED	2008	2.016	23	144	681	3.705	25	173	1.054
	2009	1.702	23	102	630	3.202	27	122	1.022
	%	-16%	0%	-29%	-7%	-14%	+8%	-29%	-3%

Mladi od 18 do 24 let povzročijo 18 % (18 %) prometnih nesreč.

V 87 % (85 %) povzročijo prometno nesrečo kot vozniki osebnih avtomobilov.

Med vsemi povzročitelji v tej starostni skupini je 76 % (75 %) moških in 24 % (25 %) žensk.

		udeleženci v prometnih nesrečah				povzročitelji prometnih nesreč			
		skupaj	mrtvi	HTP	LTP	skupaj	mrtvi	HTP	LTP
skupaj	2008	33.750	164	855	8.698	15.757	98	418	2.726
	2009	29.172	140	789	8.246	13.408	70	405	2.647
	%	- 14 %	-15 %	- 8 %	- 5 %	- 15 %	- 29 %	- 3 %	- 3 %
vozniki OA	2008	23.364	63	204	4.228	12.160	53	145	1.822
	2009	20.457	40	196	3.934	10.510	30	150	1.748
	%	- 12 %	- 37 %	- 4 %	- 7 %	- 14 %	- 43 %	+ 3 %	- 4 %
vozniki OA (18 - 24 let)	2008	4.137	11	45	925	2.481	9	38	498
	2009	3.674	11	40	873	2.168	10	34	483
	%	- 11 %	0 %	- 11 %	- 6 %	- 13 %	+ 11 %	- 11 %	- 3 %
ostali	2008	10.386	101	651	4.470	3.597	45	273	904
	2009	8.715	100	593	4.312	2.898	40	255	899
	%	-16%	-1%	-9%	-4%	-19%	-11%	-7%	-1%
ostali (18 - 24 let)	2008	1.443	11	88	847	406	5	30	121
	2009	1.237	10	80	826	309	2	26	107
	%	-14%	-9%	-9%	-2%	-24%	-60%	-13%	-12%

Med vsemi umrlimi vozniki osebnih avtomobilov predstavljajo vozniki v tej starostni skupini več kot četrtino umrlih oz. 27,5 %.

Najpogostejši vzrok prometnih nesreč, ki jih povzročijo mladi, stari od 18 do 24 let, je neprilagojena hitrost v 31 % (30 %). Sledijo ji nepravilna stran in smer vožnje v 17 % (16 %), neupoštevanje pravil o prednosti v 16 % (15 %), neustrezna varnostna razdalja v 13,5 % (15 %) in premiki z vozilom v 14 % (15 %).

Mladi, stari od 18 do 24 let, predstavljajo med alkoholiziranimi povzročitelji kar 19-odstotni (17,5-odstotni) delež.

Najpogostejši vzroki prometnih nesreč alkoholiziranih povzročiteljev v tej starostni skupini sta neprilagojena hitrost in nepravilna stran ter smer vožnje.

Namen in cilj policijskih aktivnosti:

- v sodelovanju z vladnimi in nevladnimi organizacijami senzibilizirati slovensko javnost na problem alkohola v cestnem prometu,
- dvigniti stopnjo pričakovanja med kršitelji, da bodo zaloteni in ustrezno sankcionirani,
- povečati nadzor nad vožnjo pod vplivom alkohola, mamil in psihoaktivnih zdravil ter ukrepanje zoper storilce teh prekrškov,
- povečati vidnost in transparentnost policijskega dela,
- zmanjševati delež alkoholiziranih voznikov v prometnih nesrečah ter s tem izboljšati prometnovarnostne razmere na naših cestah (število prometnih nesreč in njihove posledice).